

(نامه کانی شـرکـ بـکـس له کتـبـکـدا) ... سهـدیـق سهـعید وا ندزی

ئەدەبیاتی نامەو نامە گۆڤینه‌وه‌ی نـوان نووسهرانو ئەدیبانو هونەرمندانیش، وه‌ك ژانرێکی ئەدەبی، دیاردەیه‌کی ئەدەبی تا‌اده‌یه‌ك كـ نه‌و له‌ مـژوو‌ی ئەدەبیاتی زـر نه‌ته‌وه‌دا بوونی هه‌بووه‌. وه‌لـ له‌ ئەدەبی کوردیدا، تا دوا‌ی پـه‌یـنو ئـه‌و سا‌انی دواتریش به‌تایبه‌تی، گرنگی پـه‌درابوو. ئـم به‌و مانایه‌ نییه‌، که پـشـتر نامه گۆڤینه‌وه‌ی نـوان نووسهران بوونی نه‌بوو. بـنـمـوـنـه‌: عه‌بدو‌ل‌په‌شـو له‌ شیعـرکـدا ، نامه‌یه‌ك بـ شـرکـ بـکـس ده‌نـرـت. به‌ـکو به‌و مانایه‌ی چه‌ند سا‌انی که به‌ شـك له‌ نووسهرانو تو‌ژهران، نامه نـردراوه‌کانی نـوان ئەدیبان، له‌ چوارچـوه‌ی کتـبـدا، به‌ شـوه‌یه‌کی سه‌ربه‌خـ چاپو بـاو ده‌که‌نه‌وه‌. بـگومان ئـمه‌ش دوا‌ی وه‌رگرتنی ه‌زامه‌ندی نووسه‌ره‌کانیان. چونکه نابـ ئـه‌وه‌مان بیر بچـت، که نامه‌و نامه گۆڤینه‌وه‌ی نـوان دوو که‌س، ئـگه‌ر نووسه‌ریش بن یاخود نا، ده‌چـته‌ خا‌نه‌ی نه‌نـو په‌یوه‌ندی کـمه‌ایه‌تی و تایبه‌تی نـوان هه‌ردوو که‌سه‌که‌ خـیان. چونکه له‌وانه‌یه‌ زـرجار بابـه‌تو کـمـنتو ده‌سته‌واژه‌ی وا له‌ نامه‌کاندا هاتـبـت، که په‌یوه‌ندی ته‌نها به‌وانه‌وه‌ هه‌بـتو ه‌زامه‌ند نه‌بن بـاو بکـرـنه‌وه‌. یاخود باسو خواسـکی نه‌نـی تـدا بـتوبه‌ بـاوبوونه‌یان ئاشته‌وا‌ی کـمه‌ایه‌تی تـکـبـتوبارودخـی سیاسی، یاخود خـزانی و کـمه‌ایه‌تی ده‌شـو‌تو ده‌بـته‌ مایه‌ی لـکـترازان و دـگـرانی نـوان که‌سانـك. بـیه‌ له‌هه‌موو ساتـکـدا، بـاوکردنه‌وه‌ی نامه‌ی هه‌ر که‌سـك، ده‌بـ به‌ه‌زامه‌ندی ئـه‌و بـت. ئـستا به‌ هـی پـشـکه‌وتنه‌کانی ته‌کنه‌لـژیاو ئیس ئـم ئـسی موبایل و یاخود تاییپ و نووسین به‌ کـمبیوته‌ر، نامه گۆڤینه‌وه‌ی نـوان نووسهران زـر به‌که‌می به‌ شـوه‌ی کاغزو نووسینی ده‌ستی ده‌نووسـت. هه‌رچه‌نده‌ جوانیو چـژـی خوـنه‌وه‌ی هه‌ر نامه‌یه‌ك، له‌وه‌دایه‌ ده‌ست‌نووس بـت و به‌شوـن په‌نجه‌و قه‌مه‌می نووسه‌ره‌که‌ی نووسرا بـت. وه‌لـ ئـستا به‌ هـی پـشـکه‌وتنی ته‌کنه‌لـژیاو ئامـره نوـکانی سه‌رده‌م، نووسینی نامه به‌ ده‌ست‌نووس، تا‌اده‌یه‌کی زـر بوونی نه‌ماوه‌. به‌ـام به‌ شـکـیش له‌ نووسهران، هـشتا چـژ له‌ نووسینی نامه و خوـنه‌وه‌یان به‌ شـوه‌ی ده‌ستی ده‌بینن. بـیه‌ هه‌ندـکیان، به‌و شـوه‌یه‌ ده‌نووسن و نایانه‌و به‌ نووسینی کـمبیوته‌ر بـت. دیار ئـمه‌ش بـ ئاره‌زوو

سه‌لیقه‌ی نووسهره‌کان خـ یان ده‌گه ئـ ته‌وه.

(تاڤگه‌ی وشه‌و هه‌وـ ست)

له دووتوـی دووسه‌دوو هه‌شتاو شه‌ش ئـ پهره‌دا، به‌ناوی تاڤگه‌ی وشه‌و هه‌وـ ست، نووسهر کامهران سوبحان، ژماره‌یه‌ک نامه‌ی شاعیری کـ چکردوو دیاری کورد (شـرکـ بـ که‌سی) ی کـ کردوونه‌ته‌وه وه له چوارچـوه‌ی کتـبـ کدا، له‌لایهن ناوه‌ندی ئەندـ شه‌وه چاپو بـ ناوی کردوونه‌ته‌وه. ئەم کتـبـ به کـ کراوه‌ی به شـکی ئەونا مانهن که تیایدا شـرکـ بـ که‌س بـ نووسهرانو به شـکـ له سیاسیه‌کانی ناردوو، یاخود وه‌لامی داونه‌ته‌وه. ه‌نگه سهره‌کیتترین پرسیار که له ده‌سپـکی خوـنه‌وه‌ی نامه‌کانی ههر نووسهرـکـ ووبه ئـووی خوـنهر ده‌بـته‌وه، ئەوه‌بـت که بـ چی نامه‌ی که‌سانی تر ده‌خوـنینه‌وه که هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی به ئـمه‌وه نییه؟ بـ چی نووسینه تایبه‌تیو نه‌نییه‌کانی نـو نامه‌یه‌ک ده‌بـته جـگه‌ی گرنگی پـدانی خوـنهر؟ له ئـستیدا، نامه‌ی نـوان نووسهران، زـر جار له باسو خواسی نـوانییان و هه‌واـپرسینی یه‌کتری ده‌بـته پانتایه‌ک بـگـ یـنه‌وه‌ی بیروـاو دیالـگ له نـوان یه‌کتری، له باره‌ی بابه‌تـکی ئەده‌بی یاخود سیاسی فهره‌نگی.

به‌ده‌ربـئـنـکی تر، ئەگەر نامه‌ی نـوان دوو که‌س ههر بـ ئاگاداربوون له هه‌واـی یه‌کتری بـت، ئەوانا نامه‌ی نـوان دوو نووسهر هه‌ه‌ندـکی فراوانتری هه‌یه. له‌و ئـوانگه‌یه شه‌وه ئەو نامانه‌ی شـرکـ بـ که‌س، به شـکیان بـ به سهر کردنه‌وه‌ی هاوـئـکانی بووه، به شـکی دیکه‌ش گـ یـنه‌وه‌ی بیروـابوو. زمانی ئەو نامانه، هـندـکـ جار زمانی ئاسایی گفتوگـیه، له هه‌ندـکـاتی دیکه‌شدا، نامه‌کان زمانـکی پـ له وـنه‌ی هونه‌ریو شیعریه‌ت و دارشتنی هونه‌ریانە‌ی شـوه په‌خشانـکی ئەده‌بی له خـ ده‌گرن. دیاره ئەمه‌ش بـ ئەو پاشخانه فهره‌نگیو شیعریه‌ی شاعیر ده‌گه‌ئـته‌وه. به‌ومانایه‌ی چونکه خـی شاعیرـکی دیاربوو، ئیدی ئەو زمانه شیعریه زـاـده‌بـت به سهر نووسینی نامه‌کانیش.

ههر ئەمه‌شه بـته هـی ئەوه‌ی خوـنهر له خوـنه‌وه‌ی ئەو نامانادا، چـئـکی ئەده‌بی وهربگرـت. سهره‌تای ههر نامه‌یه‌کی شاعیر به ده‌سته‌واژه‌ی (به‌هیوای هه‌میشه چاوودـروونیو سهر فرازیتانم) ده‌ست پـده‌کات. شاعیر زـربه‌ی ههره زـری نامه‌کانی، به‌و سـاوه‌وه ده‌ست پـکردوو. ئیدی چـته نـو باسو بابه‌ته‌کانو له هه‌ندـکیان به کورتیو له هه‌ندـکی تریشیان به درـژی ده‌دوـت. به شـکـ له نامه‌کان،

هەر ته نها ههـ پـرسینه، وهـلـ به شـکی دیکهـشیان گـڼـینهـوی بیرو او
 دیالـگـه له نهـوان خـیو ئهـو کهسهـشی که نامهـکهـی بـناردووه.
 له نامهـیه کدا، بـحمه باقی شاعیر، شـرکـ بـکهـس به درـژی له بارهـی
 هـهـنده کانی شیعری سیاسـیو شـگـڼـی دهـدوـتو ئامـاژه بـ
 ئهـزموونه کانی خـی ده کاتو شانازی بهـوه ده کات، که بـته شاعیری
 پـشمهـرگه کانو دهیان قه سیدهو شیعری، بـشه هیدان و تـکـشهـره
 قاره مانه کان نووسیوه. شـرکـ بـکهـس له نامهـکهـدا دهـت: (من شاعیری
 خـاـوـخه کم شاعیری ئهـو کاره ساتانهـم که ههـرگیز نهـیدیوه).
 ئهـمهـش وهـك وهـامـك بـته وهـی، که بهـشـکی زـر له شیعره کانی شاعیر
 هـنگـدانه وهـی ئهـو کاره ساتانهـو گوزارشت لهـو شوناسه کوردبوونه
 ده کهن، که وهـك گوتارو پـژهـیه کی شیعری له ئهـزموونی خـیدا بووه به
 شوناسـکی شیعری. ئهـو له شوـنـکی دیکهـدا دهـت: (که گولـله دهـنگی
 زوـلـی پـشمهـرگه بوو من شیعرم کرد به فیشه کدانی ئهوان).

دیاره ئهـو کاریگهـربوونهـی شاعیر به پـشمهـرگه و شـشـ، په یوه نـدی
 بهـوه وهـه بوو، که خـی ساـنـك له چیا، له نهـو دهـنگی تـپـو گرمهـی
 فـکـه و گازی خهـردهـل، له گهـ پـشمهـرگه کان ژیاوه. شاعیر له نزیکه وه
 قاره مانیتیه کان، کاره ساته کان، شه هیدبوونی پـشمهـرگه و مناـی
 بینیه. تـکـدانی سرووشتوژینگهـی بینیه. ئیدی نا کرـت شاعیرـك له
 نهـو ئهـو ههـموو کاره ساتانهـ بژیتو شیعریش بنووسـت، بهـام گوزاشت
 لهـو ههـموو کاره ساتانهـ نه کات. له بهـشـکی دیکهـی نامه کاند، ئهوانهـی
 دواـی چوونه دهـره وهـی شاعیر بـمهـنفا نووسیویه تی ههـمیشه ههـست به
 غهـریبی ده کاتو تاسهـی گهـانه وهـیه تی بـ کوردستان. له نامه کاند،
 باسی ژیا نی پـشکه و تووی دنیای خـر ئاوا ده کات، بهـام ئهـو ژیا نه بـ
 ئهـو نامـیه و بهـرده وام وهـك خـی له نامه یه کدا دهـت: (ههـمیشه خهـون
 به بـگهـرده وهـ ئهـبینـت). بهـرده وام خهـیا ی له گهـانه وهـدایه بـ
 کوردستان. بـگومان بینیشمان کاتـ ههـر ته نها چهـند مانگـك به سهـر
 پـه پـه تـپـه یبوو، شاعیر گهـایه وه کوردستانو دواـی ههـبژاردن
 بووه وهـزیری شـنبیری. بهـام له پیشهـی وهـزیریشدا، وهـك خـی له
 نامه یه کدا باسی ده کات، نهـیتوانیوه له بهـرامبهـر ئهـو ههـموو کـشـو
 کـماسـیو مـلـمـانـ حزبیه بـدهـنگ بـت. بـیه کاتـ ههـست ده کات کاری
 وهـزیری له گهـ دنیای تایبه تیو شیعری ئهـو ناگونجـت، ئیدی دهـست له
 کار ده کـشـته وهـو ده گهـته وهـه نـدهـران.

بـگومان ژیا نی هه نـدهـران بـ شاعیر، ژیا نـکی جیاواز بوو. شـرکـ بـکهـس
 کاتـ له شاخه کانی سهـرگهـو بهـرگهـو وهـه دهـچـته هه نـدهـران، ئیدی
 ده بـته شاعیرـکی ناسراو، که چه نـدین کـشـی شیعری له وـاتانی دهـره وه

ئە نجام دە دات و شیعەرکانی وەر دە گۆشە درێنه سەر چه ندان زمانی بیانی، تا
دوچار خەباتی به بهای تەخەسکی وەر دە گرت. نامەکانی شەڕک
بە کەس لە پائەوهی پرسو بابەتی ئە دە بیو سیاسیان تەدایە، لە گە
ئە وە شدا هەند جار به زمانکی کەمە یە تیانه، باسی پە یو هندی
نەوان خەو هاوێکانی دە کات، لە نامە یە کدا بە جمال شاربازێی
شاعیر کە هاوێ شەڕک بە کەس بوو، دە تە: - (سەر وێ کە مان
نە خوارد، بە کوو دە چی هەر دە یخێن).

ياخود له نامه يه کی دیکه دا، باسی مشکو هه ههشی مشکه کان دهکات له ژوور کدا. شکرک بکس له ونامانه دا هه رته نها وهک شاعیرک نه دواوه، به کو وهک کهس کی ساده و کمه ایه تی له به شک له نامه کان دهرده کهوت. هه ر وهک له کتا به شی کتا به که دا، چه ندین نامه ی کورت کورتی یهک دوی و دوو دوی ده بینین، که په یوه نندیان به کاروباره ئا ساییه کانی ژیان ی ژانه ی خوی هاو کانی هه یه له ده زگای سهرده مو شوینی کارکردنی. له به شک له نامه کاند، ئاماده کاری کتا به که، چه ندین نووسینو دهسته واژه یه کی لایردوون، به هه کاری ئه وهی که باو کر نه وه یان هنگه ب ئستا کار کی باش نه بت. به ام هه مان دهسته واژه و دهر بینه کان که ئاماده کاری کتا به که لایردوون، له کپی بنه هتی نامه کاند، واته دهست نووس که له به شی دواوهی کتا به که یه، هه رماونو لاینه بردوون. که به بچوونی من وهک خو نهرک دهکرا وهک ئه مانه تکی مژووی ناوه کی نامه کان وهکو خوی باو بکاته وه. دیاره خو نه وهی نامه ش وهک هه ر ژانر کی دیکه ی ئه ده بی، چتر به خو نهر ده به حش. له کتا ییدا سهرنجم له باره ی نامه کانه وه ئه وه یه، که دانه ری کتا به که نامه کانی به ب ز به ندی مژوویو بهرواری نووسینیان له چاپ داون. واته هچاوی مژووی نووسینی نامه کان نه کراوه. که ئه گه ر به پی مژووی نووسینو سا کانیان نامه کان دانرا بان، جوانترو گونجاوتر ده بوو. ب نمونه: نامه هه یه له سا ی 1996 نووسراوه، له پشه وهی نامه یهک باو کراوه ته وه که سا ی 1990 نووسراوه. به هیوام بهرگی دووه می نامه کانیش چاپو باو بکاته وه.

* ئەم بابەتە لە ئەدەب و ھونەری کوردستانى نوێ ژمارە (1009) بۆ 3/8/2017 بۆ و کراوە تەوہ...